

Fremtidens Bibliotek 2009–2014

Forslag til handlingsplan

Fremtidens Bibliotek 2009 – 2014

Udviklings- og handlingsplan

Indledning	2
Processen	2
Sammenfatning – hvor bevæger vi os hen?	2
Fokusområder	4
De fysiske rammer og åbningstid	4
Formidling.....	5
Partnerskaber.....	6
Økonomi	7

Indledning

I forbindelse med vedtagelsen af budget 2009 og som en udløber af Biblioteksanalysen fra 2008 bad Byrådet om en udviklings- og handleplan for biblioteksområdet i Fredensborg Kommune ud fra den eksisterende geografiske struktur med biblioteksafdelinger i henholdsvis Fredensborg, Humlebæk og Nivå. Planen belyser mulighederne for, hvorledes kommunens biblioteker kan forandres og tilpasses fremtidens behov. Planen er udarbejdet af personale og ledelse på bibliotekerne.

Bibliotekernes formål er fastsat i Lov om biblioteksvirksomhed fra år 2000. Ifølge denne er folkebibliotekernes formål at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille bøger, tidsskrifter, lydbøger og andre egnede materialer til rådighed, såsom musikbærende materialer og elektroniske informationsressourcer, herunder Internet og multimedier.

Bibliotekernes opgaver er således meget brede. Der er taget udgangspunkt i den udvikling, der samtidig pågår i resten af landet, ligesom initiativer som igangsættes af staten (Styrelsen for Bibliotek og Medier) indgår som inspiration. Borgerne er ikke inddraget i denne udviklings- og handleplan, da det baggrundsmateriale, der er udarbejdet i forbindelse med Biblioteksanalysen fra 2008, har kunnet benyttes.

Det var oprindeligt tænkt, at planen skulle dække en udvikling over de næste 3 år, men grundet den særlige økonomiske udfordring i Fredensborg Kommune er det mere realistisk med en plan for årene 2009 – 2014. Da det er en meget lang planlægningsfase, er det er vigtigt årligt at genoverveje nødvendigheden af tiltagene og dermed investeringerne. Samtidig er det afgørende konstant at følge den faglige udvikling på landsplan for at kunne justere planerne. I så langt et tidsperspektiv kan bibliotekerne forventes at blive udfordret på specielt tre områder: tilgængelighed, brugerinvolvering og kompetencer. Det vil løbende være nødvendigt med en øget markedsføring for at gøre opmærksom på mulighederne over for de øvrige konkurrenter på markedet.

I planen opereres med tre fokusområder: De fysiske rammer, formidling og partnerskaber. Disse tre fokusområder har været gennemgående i de foredrag, studiebesøg samt det udredningsarbejde, arbejdsgrupperne har stået for.

Processen

Der har i projektperioden 1. januar til 1. april 2009 været nedsat 6 arbejdsgrupper ¹ og en styregruppe, der har fungeret som tovholder med bibliotekschef Lise Kann som formand ². Der har ligeledes i projektperioden været afholdt flere personaledage, hvor foredragsholdere har inspireret og peget på de tendenser, der ses i samfundet og på kulturområdet. Der har i foredragene f.eks. været fokus på forandringsledelse, innovation, fremtidens kompetencer, formidling og indretning.

Sammenfatning – hvor bevæger vi os hen?

Bibliotekerne skal udfylde rollen som central samfundsinstitution i den digitale tidsalder, og tilbudene skal afspejle det omgivende samfund, hvor nye teknologiske medier sætter nye standarder for borgernes forbrugsmønstre og -ønsker.

¹ *Børn & Unge, Arrangementer & oplevelseszoner, E-Formidling, Automatisering & selvbetjening, Indretning & formidling i det fysiske rum samt Lokalhistorisk Arkiv*

² *Bibliotekschef Lise Kann, bibliotekar Hanne Berthelsen, afdelingsleder Hanne Ellingsen, overassistent Jeanette Havsteen, fuldmægtig Jørgen Holst-Rasmussen, afdelingsleder Laust Larsen, bibliotekar Marianne Brockmeyer og biblioteksassistent Rita Nemming*

Fælles for alle de initiativer, der nu pågår andre steder i landet og i udlandet f.eks. i Sverige og Holland, er en drøftelse af vægtningen af det fysiske bibliotek i forhold til det virtuelle, ligesom alle drøfter, hvorledes man formidler viden og oplevelse på mange kanaler og til mange forskellige alders- og befolkningsgrupper. Det er væsentligt, at biblioteket fortsat er et attraktivt og tidssvarende tilbud for borgerne. Biblioteket skal være synligt og centralt i borgernes bevidsthed. Samtidig skal ressourcerne udnyttes optimalt ikke mindst set i lyset af de økonomiske udfordringer, kommunen står overfor.

I perioden frem til 2014 vil brugerinvolvering i langt højere grad blive aktuel, således at brugerne ikke i så høj grad skal tilpasse sig biblioteket som omvendt. Brugere kunne tænkes at ville bidrage med indlæg på hjemmesiden, deltage i afholdelse af arrangementer og i forbindelse med valg af materialer. Brugere kunne ligeledes være med til at undervise andre brugere, deltage i lektiecaféer og lign.

En del af personalet har i projektperioden været på studiebesøg i Greve, Tårnby, Hjørring, Espergærde, København og Malmø for at få inspiration ikke mindst til en ændret indretning og formidling i de fysiske rum.. Kravene til fremtidens biblioteker er bl.a. en fleksibel indretning, som giver mulighed for en bedre udnyttelse af rummene og en hurtig tilpasning til ændrede behov. Bibliotekerne skal fungere som "byens dagligstue", et kulturelt og socialt mødested, som giver viden og oplevelser, giver muligheder for undren, overraskelser og eksperimentering på forskellig vis. Det har også været vigtigt at få ideer til, hvorledes bibliotekerne kan placere digitale ydelser mere markant i brugernes bevidsthed.

Mange biblioteker genovervejer bibliotekets formål med udgangspunkt i oplevelse, læring/viden og indbydende biblioteksrum og mødesteder. Nyindretning og nye opgaver ses landet over, f.eks. i Hjørring og Espergærde, hvor samarbejde med kreative arkitekter skaber spændende nyindretning, nye formidlingsformer og nye samarbejder. Andre biblioteker f.eks. Herning har begrænsede bibliotekstilbud "Servicepunkter" spredt ud over kommunen i f.eks. butikker, idrætshaller, kulturhuse m.m.

Fredensborg Bibliotekerne trænger i større eller mindre omfang til en reovering og opgradering. Dette er også tilfældet for de 5 mødelokaler på bibliotekerne i Fredensborg og Humlebæk. Der er desuden behov for at finde en permanent løsning for Fredensborg Arkiverne, da det ikke under de nuværende forhold er muligt på en hensigtsmæssig måde at registrere og sikre kulturarven eller formidle den til interesserede borgere.

Børneafdelingerne trænger på alle tre biblioteker til en gennemgribende reovering og nytænkning med fokus på behovene hos nutidens og fremtidens børn og unge. I denne sammenhæng skal det også nævnes, at der er et behov for kompetenceudvikling hos personalet, særligt inden for bibliotekernes digitale tilbud, formidlingen til børn og unge samt pædagogiske kompetencer. I børnebiblioteket er der et særligt fokus på integrationsopgaven, som kun kan løses i partnerskaber med andre aktører.

Bibliotekerne er som en af de få lovpligtige kulturinstitutioner i kommunen med hele befolkningen som målgruppe i høj grad forpligtet til at komme "ud af huset" og samarbejde på kryds og tværs, etablere nye partnerskaber med f.eks. sportshaller, biograf, kulturelle entreprenører og foreninger, dagcentre, skoler, institutioner m.m.

Mange borgere efterspørger øget selvbetjening samt øget tilgængelighed til biblioteket efter almindelig arbejdstid.

Bibliotekerne rummer adgang til så stor mængde viden, information og oplevelser, at det fortjener en langt større tilgængelighed og åbenhed. En øget grad af selvbetjening på bibliotekerne kan være med til at skabe denne tilgængelighed og åbenhed. Man skal kunne betjene sig selv ved fysisk fremmøde, og en forudsætning for dette er, at der investeres i tyverisikring og selvbetjeningsudstyr i alle tre biblioteker. En sådan selvbetjeningsløsning forventes fuldt implementeret i løbet af foråret 2010. I perioden kan bibliotekerne overveje udvidede åbningstider med et minimum af eller uden betjening på visse tider af døgnet.

Fokusområder

De fysiske rammer og åbningstid

Udviklingen i samfundet peger mere og mere henimod, at biblioteket bliver et centralt samlingssted, et kulturhus, hvor borgerne mødes om kulturelle oplevelser og informationsøgning, og hvor de henter personlige oplevelser i form af bøger, musik, film mm. i såvel fysisk som digital form. Bibliotekets funktion som værested vil fortsat være en central opgave, og det lokale bibliotek vil være såvel det organiserede som det tilfældige mødested. Biblioteket er gratis, og der er lige adgang for alle, hvilket er et meget væsentligt grundvilkår ikke mindst i den sociale brobyggende funktion i lokalsamfundet, som bibliotekerne kan spille en nøglerolle i.

Lokalerne skal være karakteriseret af lys og luft, være imødekommende og med den nyeste informationsteknologi og viden tilgængelig. De skal indbyde til, at såvel private som professionelle interesser kan dyrkes med venner og kolleger. De skal kunne rumme summende aktivitet og ro på én og samme tid.

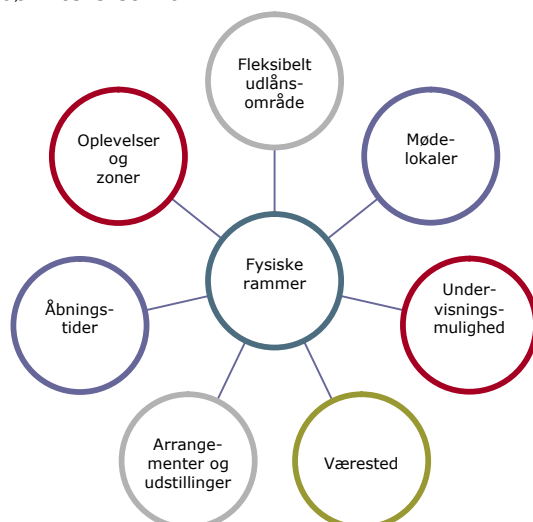
I dag er der på bibliotekerne mødefaciliteter, hvor foreninger og grupper kan samles i henholdsvis Humlebæk og Fredensborg biblioteker. Det er ønskeligt på et tidspunkt at kunne give et lignende tilbud på Nivå Bibliotek. Lokalerne bør udstyres med lys- og lydanlæg, kunne mørklægges og have relevant it-udstyr.

For at kunne imødekomme de allerede kendte ønsker og opgaver og for hurtigt at kunne omstille til nye tiltag og behov skal bibliotekernes udlånslokaler i højere grad gøres fleksible. Flytbare vægge, hjul under reoler og andet inventar og en fleksibel belysning vil sikre en nem og hurtig omstilling til nye eller anderledes formål, f.eks. ændret præsentation af materialer, nye udstillingsformer, "oplevelseszoner", arrangementer, musik, booktalks og lignende. Der bør eksperimenteres med afholdelse af mindre arrangementer i selve udlånslokalerne – en aktivitet, der dog vil kræve stor rummelighed hos såvel deltagerne som hos øvrige brugere og personale, der er til stede i biblioteket samtidig.

I fremtiden bliver det en vigtig rolle for bibliotekerne at undervise borgerne i it-færdigheder, f.eks. brug af Borger.dk, Facebook samt søgestrategier på nettet, og der skal derfor være mulighed for at opstille et hensigtsmæssigt undervisningsmiljø. I det hele taget skal vægtningen mellem de digitale tilbud og de fysiske tilbud afspejles i indretning og udstyr. I de fysiske rum skal der mange steder være henvisninger til de virtuelle rum, hvor man også kan møde biblioteket.

Biblioteket skal i højere grad indrettes med henblik på fælles interesser hos brugerne frem for en traditionel aldersmæssig opdeling i børne-, unge- og voksenafdelinger, samt fag- og skønlitteratur. Der skal samtidig være mulighed for både at etablere stillezoner og zoner, hvor der er mere aktivitet.

Åbningstiderne skal tilpasses borgernes behov i de enkelte lokalområder. Der bør indføres et forsøg med søndagsåbent den første søndag i måneden, ligesom "det åbne bibliotek" med differentieret service på forskellige tidspunkter bør være et mål.

Formidling

I fremtidens bibliotek skal der gøres en særlig indsats på formidlingsområdet, såvel i det fysiske rum som i det digitale bibliotek

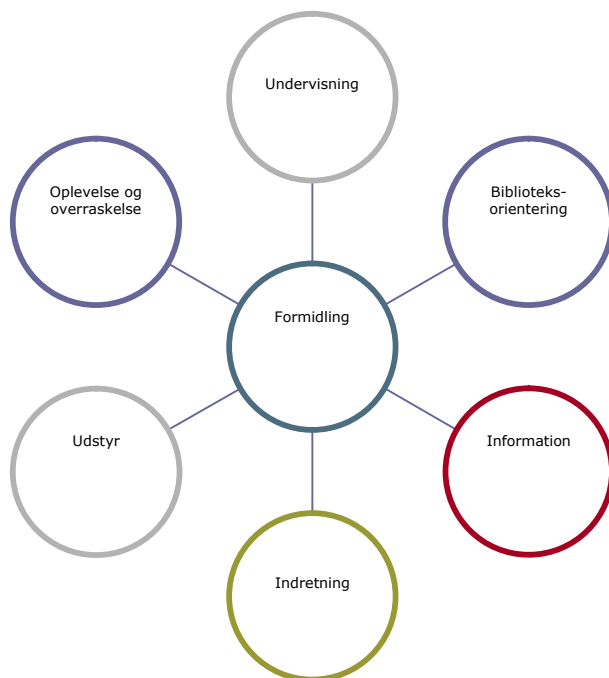
Det er vigtigt, at børn meget tidligt vejledes i brugen af biblioteket og i særdeleshed vejledes i brugen af de digitale ressourcer. Systematisk biblioteksorientering og -undervisning i samarbejde med skolerne kunne være en velegnet form. I vores "Google- og Wikipediaverden" er det af afgørende betydning, at specielt børn og unge får øget deres informationskompetencer og lærer at fremfinde pålidelige informationer.

Efterhånden som bibliotekets opgaver og indhold spredes over et stadigt voksende udbud af materialer og tjenester på såvel det fysiske som det digitale område, er der et behov for en kvalificeret og personlig formidling af disse tilbud. Formidlingsprocessen er blevet mere kompliceret, fordi specielt de digitale medier og ressourcer er under konstant udvikling. Ligeledes bør brugergrænsefladen til bibliotekernes søgesystem moderniseres. Det falder ind under bibliotekets opgaver at vejlede borgerne og sørge for, at de til enhver tid bliver rustet til at udnytte disse medier og ressourcer, og det er derfor i høj grad nødvendigt, at personalet gives den fornødne efteruddannelse for at kunne vejlede borgerne på et professionelt niveau.

Undervisning og vejledning i brug af it kræver opdateret it-udstyr samt en mulighed for at afholde kurser i et velegnet undervisningslokale.

Fredensborg Bibliotekerne skal som et led i formidlingen benytte sig af eksterne eksperter, f.eks. indretningsarkitekter og scenografer og partnerskaber, f.eks. fokusgrupper og lign.

Formidlingen af bibliotekets tilbud skal understøttes af et fleksibelt fysisk bibliotek.

Partnerskaber

For at kunne leve op til kravene om fremtidig fleksibilitet og en omfattende og alsidig formidling skal biblioteket i langt højere grad etablere nye partnerskaber med en bred vifte af samarbejdspartnere.

Der samarbejdes allerede med institutioner, skoler og Ungecenter, men samarbejdet skal løbende udbygges og udvides. Her tænkes også på en evt. kombibiblioteksløsning (et fælles bibliotek for skole- og folkebibliotek) i f.eks. Kokkedal. En udbygning af samarbejdet med frivillige, foreningsliv og erhvervsliv er ligeledes en mulighed. Desuden skal der i langt højere grad inddrages konsulenter omkring indretning og "tidens strømninger".

Arkitekter, kunstnere, scenografer, dekoratører o.lign. skal som konsulenter bidrage til at skabe rammer, som kan give borgerne et velfungerende, inspirerende og indbydende værested og kulturcenter.

Også et udvidet samarbejde med innovative biblioteker kan være med til at sikre, at bibliotekerne kan leve op til de vekslende krav, et moderne samfund stiller til et nutidigt og fleksibelt folkebibliotek.

"Ud af huset" er allerede godt på vej på børne- og ungeområdet med børnehavebiblioteker, fritidshjemsbiblioteker og samarbejde med Ungecenter, ligesom samarbejde med foreningslivet på mange områder er veludbygget. For at bidrage til løsning af integrationsopgaven er det nødvendigt med partnerskaber, så mange sammen kan skabe bedre løsninger.

Biblioteket kan med partnerskaber utraditionelle steder sikre borgerne adgang til viden og information uden nødvendigvis at have et egentligt bibliotek. Der kunne f.eks. etableres "Servicepunkter", som tilbyder begrænset service, i faste lokaler som butikker, cafeer, postkontorer, idrætshaller, offentlige kontorer og foreningshuse og havne. Denne løsning kunne være en mulighed i Kokkedal og måske også i de mindre landsbyer.

Økonomi

For fortsat at udvikle bibliotekerne er det nødvendigt med bygningsændringer, nyindretning, opgradering på it-området, kompetenceudvikling m.m. De fysiske rum skal være indbydende, fleksible og skal løbende forandres for at skabe de nødvendige oplevelser og overraskelser, ligesom det virtuelle miljø konstant skal udvikles.

Da handlingsplanen er meget summarisk og kræver en væsentlig grundigere planlægning af de enkelte områder i de følgende år, vil nedenstående økonomiske oversigt kun kunne opfattes som et overslag – et øjebliksbillede på det, der umiddelbart kan tænkes at blive behov for.

For overhovedet at skabe frirum til udvikling, kræves der mod til også at afvikle tilbud og services trods brug, men hvis efterspørgslen på et område falder, må der etableres en kultur, der er så fleksibel, at der skaffes råderum. At igangsætte nedenstående projekter kræver mod og midler, og det bliver nødvendigt med en hård prioritering af ressourcerne.

Det bør overvejes i hvilket omfang sponsorater kan supplere finansieringen af investeringerne.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Chip og selvbetjening inkl. ændring i ekspeditionsområdet.	x	x					3.500.000
Hjul på reoler	x	x	x	x			250.000
Indretning af zoner	x	x	x				300.000
Opgradering af børnebibliotekerne		x	x				330.000
It – opgradering af det fysiske udstyr			x			x	150.000
It – nye tiltag	x	x	x	x	x	x	300.000
Undervisningsudstyr	x						50.000
Møbler til udlåns- og mødelokaler		x	x	x	x		800.000
Kompetenceudvikling	x	x	x	x	x	x	250.000
Aktiviteter, arrangementer		x	x	x	x	x	70.000
I alt foreslås investeret i perioden 2009 - 2014							6.000.000

April 2009—www.fredensborgbibliotekerne.dk

FREDENSBORG
KOMMUNE

